

Warszawa, 30/01/2008r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

RPO-579877-X/08/MS/TG

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pan
Donald TUSK

Prezes Rady Ministrów

Wielce Szanowny Panie Premierze

Jestem głęboko zaniepokojony eskalacją napięć, związanych z akcją strajkową pracowników Służby Celnej na wschodnich granicach Polski. Protest przybrał formy ostro godzące w prawa osób przekraczających granicę państwową, w tym przede wszystkim prowadzących działalność gospodarczą, uzależnioną od międzynarodowego transportu towarów. Szczególnie dramatycznie wyglądało położenie kierowców pojazdów ciężarowych, oczekujących przez wiele dni na odprawę graniczną, mających ograniczone możliwości zaspokajania potrzeb życiowych.

W związku ze zróżnicowanymi informacjami medialnymi, w dniach 28 i 29 stycznia 2008 r. skierowałem na drogowe przejścia graniczne pomiędzy Rzeczypospolitą Polską a Ukrainą w Dorohusku i Hrebennem swoich przedstawicieli, w celu zapoznania się na miejscu z rzeczywistą sytuacją. W trakcie wizytacji potwierdzono, iż warunki oczekiwania kierowców samochodów ciężarowych na odprawę graniczną są dramatyczne. Czas oczekiwania na przekroczenie granicy w Dorohusku wynosił około tygodnia. Kolejka w kierunku wyjazdowym z Polski liczyła blisko 2 tysiące pojazdów ciężarowych i rozciągała się na odcinku 26 km. Nieco lepiej wyglądała sytuacja na przejściu granicznym w Hrebennem, gdzie kolejka oczekujących na wyjazd z kraju wynosiła około 220 samochodów, a czas oczekiwania na odprawę sięgał ok. 40 godzin. Uciążliwości związane z koniecznością długiego oczekiwania na przekroczenie granicy

potęgowały panujące na zewnątrz niskie temperatury. Zaznaczyć przy tym należy, iż władze gmin, na których znajdują się wspomniane przejścia graniczne, oraz gmin sąsiednich, na terenie których ustawiały się kolejki pojazdów oczekujących na odprawę, podjęły działania na rzecz pomocy kierowcom. Na całej długości kolejek ustawiono przenośne toalety oraz kosze na śmieci. Straż Pożarna dostarczała oczekującym wodę oraz - w miarę możliwości - ciepłe napoje i posiłki. Z uwagi na rozmiar kolejek i liczbę oczekujących, działania te nie były jednakże wystarczające dla zaspokojenia istniejących potrzeb.

Należałoby równocześnie zaznaczyć, że w dłuższym przedziale czasowym, standardy obsługi ruchu towarowego na części drogowych przejść granicznych z Rosją, Ukrainą i Białorusią nie były zdecydowanie odmienne w porównaniu z sytuacją spowodowaną protestem celników. W normalnych warunkach funkcjonowania przejść granicznych, czas oczekiwania na odprawę pojazdów ciężarowych przekraczający dwie doby, nie jest sytuacją szczególną ani rzadką. Zdaje się to wynikać zarówno z nieadekwatnej do potrzeb liczby przejść granicznych, a także z niewystarczającej liczby i obsady stanowisk w oddziałach celnych, działających bezpośrednio przy obsłudze ruchu granicznego. Akcja protestacyjna celników natomiast ukazała te problemy z dużą dynamiką i wyrazistością.

Powodem akcji protestacyjnej były niezrealizowane obietnice, dotyczące poprawy sytuacji prawno - materialnej funkcjonariuszy Służb Celnej. Podnoszone postulaty dotyczyły braku przepisów prawnych, zabezpieczających funkcjonariuszy przed zwolnieniem ze służby w związku z toczącym się, a nie zakończonym postępowaniem dyscyplinarnym bądź karnym, objęcia ich systemem emerytalnym na wzór służb mundurowych, zwiększenia liczby stanowisk etatowych w oddziałach celnych na przejściach granicznych oraz podwyższenia płac.

Z nadzieją przyjąłem zapowiedzi rządowe, dotyczące podjęcia odpowiednich kroków dla spełnienia postulatów zgłaszanych przez funkcjonariuszy celnych, dotyczących poprawy warunków ich służby. Nie wdając się w szczegółowe rozważania na temat tych postulatów pozwolę sobie jednakże zwrócić uwagę Pana Premiera na fakt, iż przyjęta forma protestu była w ogromnym stopniu uciążliwa dla podróżnych przekraczających granicę. W spór prowadzony przez celników z państwowym

pracodawcą, mimowolnie zaangażowani zostali kierowcy pojazdów ciężarowych, przewoźnicy ponoszący w wyniku blokady granicy znaczne straty materialne, ale także w jakimś stopniu konsumenci, korzystający z przewożonych przez granicę towarów. Ale przede wszystkim kierowcy, spędzający w swych samochodach kolejne doby, stali się zakładnikami roszczeń celników. Podobnie, w warunkach normalnej obsługi ruchu granicznego są oni zakładnikami niewystarczającej infrastruktury oraz obsady funkcjonariuszy na granicach.

W powyższym kontekście pozwolę sobie poinformować Pana Premiera, że w dniu 6 września 2007 r. przeprowadziłem wspólnie z Pełnomocnikiem Rady Najwyższej Ukrainy ds. Praw Człowieka Panią Niną Karpaczową wizytację przejścia granicznego pomiędzy Polską a Ukrainą w Medyce - Szegini, zakończoną podpisaniem wspólnego apelu skierowanego do Głów Państw i Rządów Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy. Zawarte w tym apelu wnioski dotyczyły między innymi konieczności przyspieszenia rozbudowy infrastruktury na granicy państwowej Polski i Ukrainy, w tym utworzenia nowych przejść granicznych, poprawy warunków przekraczania granicy przez obywateli Polski, Unii Europejskiej i Ukrainy oraz podjęcia działań zmierzających do zabezpieczenia uproszczonych kontaktów granicznych i przekraczania granicy w warunkach wejścia Polski do strefy Schengen.

Mając na względzie utrzymujące się od długiego czasu, a ze zwiększoną mocą ujawnione wskutek protestu funkcjonariuszy Służby Celnej problemy, związane z niewystarczającą przepustowością granicy wschodniej dla ruchu osobowego i towarowego, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. nr 14 poz. 147 ze zm.), w pełni popierając podejmowane działania na rzecz zakończenia obecnego kryzysu na granicy, chciałbym jednocześnie zaapelować o podjęcie kompleksowych działań zmierzających do usprawnienia obsługi ruchu granicznego i poprawy warunków przekraczania granic, o co wspólnie z Pełnomocnikiem ukraińskim zwracaliśmy się we wspomnianym apelu (w załączeniu).

Łączę wyrazy szacunku

/-/ Janusz Kochanowski

WSPÓLNY APEL

**Rzecznika Praw Obywatelskich Rzeczypospolitej Polskiej Janusza Kochanowskiego i
Pełnomocnika Rady Najwyższej Ukrainy ds. Praw Człowieka Niny Karpaczowej
do Głów Państw i Rządów Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy
w sprawie przestrzegania praw człowieka przy przekraczaniu granicy państwowej
pomiędzy Polską a Ukrainą
(6 września 2007 r., przejście graniczne „Medyka - Szegini”)**

Rzecznik Praw Obywatelskich Rzeczypospolitej Polskiej **Janusz Kochanowski** i Pełnomocnik Rady Najwyższej Ukrainy ds. Praw Człowieka **Nina Karpaczowa** spotkali się 6 września 2007 roku zgodnie z Porozumieniem o współpracy w zakresie obrony praw człowieka i obywatela zawartym w dniu 5 maja 2000 roku pomiędzy Rzecznikiem Praw Obywatelskich Rzeczypospolitej Polskiej i Pełnomocnikiem Rady Najwyższej Ukrainy ds. Praw Człowieka na przejściu granicznym „Medyka - Szegini” w celu zapoznania się ze stanem przestrzegania praw człowieka przy przekraczaniu granicy państwowej. Ombudsmeni odnotowali pewne zmiany na lepsze odnośnie do organizacji przejść granicznych i zabezpieczenia praw obywateli przez okres, jaki upłynął od poprzedniej wspólnej wizyty na granicy państwowej Rzecznika Praw Obywatelskich Rzeczypospolitej Polskiej i Pełnomocnika Rady Najwyższej Ukrainy ds. Praw Człowieka, która odbyła się w grudniu 2000 roku.

W czasie spotkania zapoznano się z organizacją pracy służb zajmujących się ochroną granicy państwowej i służb celnych obu krajów oraz przeprowadzono rozmowy z podróżnymi przekraczającymi granicę państwową. Potwierdzono konieczność pilnego podjęcia działań ze strony organów państwowych Polski i Ukrainy w celu stworzenia odpowiednich warunków przestrzegania praw człowieka przy przekraczaniu granicy państwowej. Przeprowadzenie takich działań jest niezbędne w związku z wejściem Polski do układu z Schengen z dniem 1 stycznia 2008 roku oraz przygotowaniem do przeprowadzenia przez Polskę i Ukrainę mistrzostw Europy w piłce nożnej w 2012 roku.

Mając na uwadze stan przestrzegania praw człowieka przy przekraczaniu granicy państwowej między Polską a Ukrainą oraz problemy, które zostały określone podczas spotkania, Rzecznik Praw Obywatelskich Rzeczypospolitej Polskiej **Janusz Kochanowski** i Pełnomocnik Rady Najwyższej Ukrainy ds. Praw Człowieka **Nina Karpaczowa** zwracają się do Głów Państw i Rządów Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy z następującymi wnioskami:

1. Przyspieszyć wykonanie programu rozbudowy infrastruktury na granicy państwowej Polski z Ukrainą w celu stworzenia dodatkowych przejść granicznych (nie mniej niż sześć) zgodnie z normami Unii Europejskiej.
2. Zakończyć przebudowę przejścia granicznego „Medyka - Szegini”, utworzyć dodatkowe pasy kontroli celnej. Zamontować dach na całej długości korytarza dla ruchu pieszych, przekraczających granicę państwową.
3. Usprawnić w terminie do 1 stycznia 2008 roku organizację kontroli granicznej i celnej osób przekraczających granicę państwową w strefie ruchu pieszego.
4. Stworzyć telefony zaufania po obu stronach przejścia granicznego w celu zapewnienia podróżnym możliwości otrzymywania informacji odnośnie do obrony swoich praw, a także przeciwdziałania naruszaniu tych praw przez funkcjonariuszy podczas przekraczania granicy państwowej.
5. Stworzenie takich samych warunków do przekraczania granicy przez obywateli Polski, Ukrainy i innych państw.
6. Przeprowadzić w terminie do 1 stycznia 2009 roku unifikację i uproszczenie przepisów prawnych odnośnie do przekraczania granicy.
7. Przeprowadzić raz na kwartał wspólne szkolenia dla służb granicznych i celnych obu krajów.
8. Poprawić warunki wydawania wiz w polskich urzędach konsularnych na Ukrainie w okresie do 30 czerwca 2008 roku oraz podjąć wspólne działania na rzecz zwalczania nielegalnego biznesu przy otrzymywaniu wiz.
9. Przyspieszyć rozwiązanie problemu dotyczącego zapewnienia obywatelom Ukrainy dostępu do paszportów uprawniających do przekraczania granicy do dnia 1 stycznia 2008 roku.
10. Uzgodnić działania mające na celu zabezpieczenie uproszczonych kontaktów granicznych (i odpowiednio - przekraczania granicy) w warunkach wejścia Polski do strefy Schengen.

Rzecznicy obydwu Państw postanowili wprowadzić na stałe praktykę wspólnych kontroli przestrzegania stanu i zabezpieczenia praw obywateli podczas przekraczania granicy państwowej pomiędzy Polską i Ukrainą oraz wnieść niezbędne zmiany i uzupełnienia do Porozumienia o współpracy w dziedzinie obrony praw człowieka i obywatela zawartego pomiędzy Rzecznikiem Praw Obywatelskich Rzeczypospolitej Polskiej i Pełnomocnikiem Rady Najwyższej Ukrainy ds. Praw Człowieka.

Niniejszy Apel sporządzony został na polsko - ukraińskim przejściu granicznym „Medyka - Szegini” w dniu 6 września 2007 r. w czterech egzemplarzach w języku polskim i ukraińskim, przy czym wszystkie teksty są autentyczne.

Nina Karpaczowa
Pełnomocnik Rady Najwyższej Ukrainy
ds. Praw Człowieka

Janusz Kochanowski
Rzecznik Praw Obywatelskich
Rzeczypospolitej Polskiej